

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
BAŞBAKANLIK

Ref: B.02.1.HM.0.DEİ.02.00/500/

Ankara, 5 Nisan, 2003

Sn. Horst Köhler
Başkan
Uluslararası Para Fonu
Washington, D.C., 20431
A.B.D.

Sayın Bay Köhler,

- 1. Yeni Hükümet Türkiye'nin sürmekte olan ekonomik reform programını kuvvetlendirerek uygulamakta kararlıdır.** 3 Kasım seçimlerinden sonra Türkiye'nin 58. Hükümeti Meclis'te güvenoyu almış ve 28 Kasım 2002 tarihinde işbaşına gelmiştir. Finansal piyasalar kuvvetli bir tek parti hükümetinin seçilmesine olumlu tepki göstererek Türkiye'nin ekonomik geleceğine ilişkin güveni pekiştirmeye yardım etmiştir. Avrupa Birliği liderlerinin Aralık ayı içerisinde Kopenhag Zirvesi'nde aldığı karar da Avrupa Birliği'ne tam üyelik yolundaki reform ve istikrar çabalarına ivme kazandırmıştır. 2003 yılı başlarında 58. Hükümet, Stand-By Düzenlemesi'nin 4. Gözden Geçirmesinin tamamlanmasına yönelik ana politika çerçevesini oluşturmuştur. Bu gelişmeden destek alarak, 23 Mart 2003 tarihinde Meclis'ten güven oyu alan 59. Hükümet ise program uygulamalarına hızla devam edecektir.
- 2. Hükümetimizin amacı istikrarlı bir makroekonomik ortam sağlayarak ve temel yapısal reformları uygulayarak Türkiye'nin kalkınma potansiyelini harekete geçirmektir.** Hükümetimizin temel amaçları enflasyonla mücadele, borç yükünün azaltılması ve sürdürülebilir hızlı büyümedir. Enflasyondaki düşüşü sürdürmek konusunda kararlıyız ve ekonomide hızlı büyüme imkanını daha da artırmak için enflasyonla mücadele politikasına devam edeceğiz. 2003 yılı için belirlenen GSMH'nin % 6.5'i kadarlık kamu sektörü faiz dışı fazla hedefi hem programımıza olan güveni artırmak hem de yüksek seviyedeki net kamu borcunun GSMH'ya oranını düşürmek için büyük önem taşımaktadır. 2004 yılında ve orta vadede, GSMH'nin %6.5'i kadarlık kamu sektörü faiz dışı fazla hedefimizi korumaya kararlıyız. Borçların düşürülmesi imkanları ciddi anlamda iyileşme gösterirse, Fon ile yakın istişare içinde ve kamu borcu rasyosunu Maastricht Anlaşması ile öngörülen seviyelere düşürme hedefimizle uyumlu olmak kaydıyla faiz dışı fazla hedefinin değiştirilmesi yoluna gidilebilecektir. Aynı zamanda özel sektörün ekonomideki rolünün artırılmasına da büyük önem verilmektedir. İyi çalışan bir piyasa mekanizmasının ve özel sektör ağırlıklı bir ekonominin sürdürülebilir büyümeyi tesis edecek iki ana unsur olduğuna inanıyoruz. Bu inanişaya uygun olarak, Hükümetimiz özellikle yabancı sermayeyi çekmeye yönelik tedbirler, yolsuzlukla mücadele, özel şirketlerin yönetişiminin ve kamuda şeffaflığın iyileştirilmesi ve yenilenmiş bir özelleştirme atağı üzerinde odaklanacaktır. Ayrıca, sürdürülebilir büyüme için, piyasa ekonomisi ve küreselleşmenin dışsal etkilerinden en fazla zarar görebilecek

sosyal kesimleri dışarıda bırakmayacak şekilde oluşturulmuş yeterli sosyal güvenlik ağlarının gerekli olduğuna inanıyoruz.

3. **2002-2004 dönemini kapsayan Stand-by Düzenlemesinin program stratejisi ve makroekonomik hedefleri sağlıklı ve uygulanabilir hedeflerdir.** 2002 yılındaki ekonomik performans Türk ekonomisinin hızlıca toparlanma kabiliyetini ve ekonominin iyi politikalara karşı ne kadar olumlu tepki verdiğini göstermiştir. 2002 yılına ilişkin yıl başında belirlenen makroekonomik hedeflerin hepsi beklenenden çok daha iyi gerçekleşmiştir. Yıl sonu tüketici fiyat enflasyonu programın ilk hedefi olan %35'in çok altına düşmüş ve %29.7 olarak gerçekleşmiştir. Merkez Bankası'nın bağımsızlığı enflasyon hedefine ulaşılmasında önemli bir rol oynamıştır ve Hükümetimiz Merkez Bankası'nın bağımsızlığını korumaya ve fiyat istikrarı hedefini desteklemeye devam edecektir. 2002 yılında ekonomik aktivite kuvvetli bir artış göstermiş ve reel GSMH büyümesi %3'lük orjinal hedefin, hatta %6.5'lik gözden geçirilmiş hedefin oldukça üzerinde gerçekleşerek % 7.8'e ulaşmıştır. Önemli ölçüde artış gösteren brüt uluslararası rezervler ve %1 ile sınırlanan cari işlemler açığı ile birlikte ödemeler dengesi de rahat bir seviyede gerçekleşmiştir. Net kamu borcunun GSMH'ye oranının 2001 yılı sonundaki % 90'ın üzerindeki seviyesinden 2002 yılı sonunda %80'in altına düştüğü tahmin edilmektedir.
4. **Programın genel çerçevesi değişmemiş olmakla beraber 2002 yılının son bir kaç ayında maliye politikası öngörülenden daha zayıf gerçekleşmiştir (Ek A).** Para politikasına bakıldığında parasal büyüklükler program limitleri içinde kalmış, Eylül ayı sonu ve Aralık ayı sonu para tabanı ve net uluslararası rezervler için belirlenmiş performans kriterleri tutturulmuştur. Ancak kamu maliyesi cephesinde konsolide kamu sektörü faiz dışı fazlasına ilişkin Aralık sonu performans kriteri niteliğindeki hedef tutturulamamıştır. Bu gelişmelerde daha çok bütçede artan harcamalar ve erken seçimler öncesindeki aylarda mükelleflerin vergi ödemelerini yapmaktan kaçınmaları sonucu azalan ve beklenenden düşük gerçekleşen bütçe gelirleri etkili olmuştur. Daha evvel üzerinde anlaşmaya varılan kamu maliyesi çerçevesinden sapılmasının Hükümet tarafından alınacak önlemlerle telafi edilmesi yılın bitimine kalan çok kısa süre içerisinde mümkün olamamıştır. Bu durum muvacehesinde Hükümet çabalarını 2003 yılında ve önümüzdeki dönemde kamu maliyesi pozisyonunun iyileştirilmesi üzerinde yoğunlaştırmıştır. İlk adım olarak, Hükümet 2003 yılının ilk üç ayını kapsayan geçici bütçeyi 27 Aralık 2002 tarihinde Meclis'ten geçirmiş ve bütçede reel harcamalar geçen senenin aynı dönemine göre sabit tutulmuştur. Bu mektupta, kamu maliyesi politikasını tekrar programda öngörülen çerçeve içine sokmak için bu aşamadan sonra yapılanların ve yapılacaklara ilişkin taahhütlerin neler olduğu aktarılmaktadır.
5. **Programın koşullarını tam olarak karşılamamakla beraber yapısal reformlar alanındaki ilerleme de devam etmiştir (Ek B):**
  - Program taahhütleri doğrultusunda Merkez Bankası iç denetim birimini yeniden organize ederek bir yapısal performans kriterini yerine getirmiştir. Ayrıca, TEKEL için bir özelleştirme planının kabul edilmesine ve Doğrudan Vergi Reformu Kanunu'nun Meclis Plan ve Bütçe Komisyonu'nda kabul edilmesine ilişkin önkoşullar da yerine getirilmiştir.

- Başka yapısal kriterler de yerine getirilmiştir: (i) doğrudan vergi reformu kanunu Meclis'e sevk edilmiş; (ii) devlet iç borçlanma senetlerine ilişkin piyasa yapıcılığı sistemi tekrar uygulamaya konmuş; (iii) Risk ve borç yönetimi politikasının geliştirilmesini yönlendirecek Hazine'deki risk yönetim birimi ve yeni borç yönetimi komitesinin sorumluluklarını belirleyen tebliğ Resmi Gazete'de yayınlanmış, (iv) İcra ve İflas Kanunu'nda kapsamlı reformlar öngören paket hazırlanmış, (v) Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) bankacılık sektöründeki reformlara devam etmiş ve bir orta büyüklükteki mali sıhhati yerinde olmayan bir bankanın (Toprakbank) bankacılık lisansını iptal etmiş, (vi) BDDK gözetim kapasitesini daha da artıracak bir yeniden organizasyon çalışmasını tamamlamış, (vii) Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) Tahsilat Birimi tarafından tutulan varlıkların satışı için detaylı bir strateji açıklamış, ve (viii) 2003 yılı bütçesi ile başlamak üzere Özel Tüketim Vergisi'nden yapılan tahsisatları sıfıra indiren Bakanlar Kurulu Kararı yürürlüğe girmiştir.
  - Bir önceki Hükümet tarafından Ekim ayı içinde Meclis'e sunulan 2003 yılı taslak bütçesi bağlamında vergi denetmenlerinin sayısını 400 kişi daha artıran kaynağın sağlanması, 3418 sayılı Kanun kapsamındaki gelir ve harcamaların bütçeye dahil edilmesi ve muhasebe ve kodlamaya ilişkin reformların konsolide bütçeye tabi tüm kuruluşlara (genel hükümet birimlerine pilot bazda) yayılmasını da içeren yapısal kriterler yerine getirilmiştir. Ancak seçimler sırasında bu bütçe taslağı otomatik olarak geriye çekilmiştir. Bu koşulların yerine getirilmesi ve uygulanması için aynı maddeler 29 Mart'ta Meclis'ten geçirilen bütçeye dahil edilmiştir.
6. **Bazı yapısal taahhütler erken seçimler, hukuki süreç veya Hükümetin karşı karşıya kaldığı zaman darlığı nedenleriyle yerine getirilememiştir.** Bunlar arasında, KİTlerdeki atıl istihdamın üçte ikisinin Ekim sonuna kadar ortadan kaldırılmasına ilişkin yapısal performans kriterinin yanısıra, (i) Pamukbank'ın ve Yapı Kredi Bankası'ndaki sahiplik sorununun çözüme kavuşturulmasına, (ii) TMSF'nin kredi portföyünün bir kısmı için satışa çıkılmasına, (iii) vergi idaresi reformuna ilişkin çeşitli unsurlara, (iv) Türk Telekom için bir özelleştirme planının kabulüne, (v) kamu yöneticileri ve memurlar için etik kuralları belirleyen kanunun Meclis'ten geçirilmesine, (vi) KİT yönetişiminin iyileştirilmesine yönelik kanunun Meclis'e sunulmasına, (vii) İcra ve İflas Kanunu'na ilişkin kapsamlı reformların Meclis'ten geçmesine, (viii) net borç verme kalemi için 2003 yılı taslak bütçesinde ödenek ayrılmasına (sadece bir kısmı karşılanmıştır), ve (ix) toplam kamu istihdamının üçer aylık periyodlarla izlenmesi sisteminin uygulamaya konmasına ilişkin yapısal kriterler bulunmaktadır. Bu gelişmelere rağmen yapısal reform gündemine bağlı kalınacak olup önümüzdeki dönemde bu alanda hızlı ilerleme kaydedilmesine çalışılacaktır.
7. **Bu Niyet Mektubu ile uyum ve reform sürecini kuvvetlendirip hızlandıracak hareket planımızın detayları verilmekte ve bu kapsamda Stand-by Düzenlemesi dördüncü gözden geçirmesinin tamamlanması talep olunmaktadır.** Dördüncü gözden geçirmenin tamamlanması talebimizi desteklemek amacıyla 2003 yılına ait bir makroekonomik çerçeve ve yapısal reform gündemi belirlenmiştir. 2003 yılına ilişkin

parasal, kamu maliyesi ve dış sektöre ilişkin koşullar Ek C - M'de sunulmaktadır. Reform gündemimizi destekleyecek yeni yapısal koşullar ise Ek B'de yer almaktadır.

8. **Aynı zamanda, (i) 2002 yılı Aralık ayı sonu kümülatif konsolide kamu sektörü faiz dışı fazlasına ve (ii) 2002 yılı Ekim ayı sonuna kadar KİT'lerdeki atıl istihdamın üçte iki oranında ortadan kaldırılmasına ilişkin performans kriterlerinden feragat talep olunmaktadır.** Aşağıda açıklandığı gibi kamu maliyesi politikasını programda öngörülen hedefler doğrultusuna getirmek için GSMH'nın % 6.5'i olarak belirlenen kamu sektörü faiz dışı fazla hedefi ile tutarlı ve önden yüklemeli tedbirlerle desteklenen bir 2003 yılı bütçesi dahil olmak üzere kuvvetli tedbirler alınmaktadır. Bu politikanın uygulanması enflasyonla mücadelenin, kamu borcundaki azalmanın ve sürdürülebilir hızlı büyümenin sağlanmasının belirleyici gücü olacaktır. KİTlerdeki atıl istihdamın ortadan kaldırılması konusunda, Ekim sonu itibarıyla 17,801 atıl kadro genel olarak gönüllü emeklilik yoluyla ortadan kaldırılmıştır. Bu sonuç Ekim sonu için belirlenen hedefin 12,727 kadro gerisinde kalmıştır. Erken seçimler, işçilerin emekli olmakta gösterdikleri isteksizlik (Ocak ayı ücret artışlarını beklemeleri nedeniyle), özelleştirme programındaki gecikmeler ve Özelleştirme İdaresi'ne sağlanan finansmandaki yetersizlik bu sonuca katkıda bulunan ana unsurlardır. 2003 yılı Ocak sonu itibarıyla 20,718 kadro ortadan kaldırılmıştır. Daha önceden 2003 yılı Haziran ayı sonu için öngörülen tüm atıl istihdamın ortadan kaldırılmasına yönelik program, 22. paragrafta belirtilen güçlendirilmiş plan doğrultusunda yeniden takvime bağlanmış olup, bu kapsamda tüm atıl istihdam 2003 yılı sonuna kadar ortadan kaldırılacak ve program şartı yerine getirilmiş olacaktır.
9. **Ayrıca, programın kalan dönemindeki alımların (kredi çekişlerinin) yeni bir takvime bağlanması talep olunmaktadır (Ek N).** Brüt rezerv pozisyonumuz orjinal programımızda öngörülenden daha kuvvetli bir durumdadır ve yaklaşık 28 milyar dolar seviyesinde bulunmaktadır. Aynı zamanda, yukarıda açıklandığı üzere bazı program taahhütlerini yerine getirmekte gecikmeler ve güçlüklerle karşı karşıya kalınmıştır. Bu iki husus, kalan alımların Türkiye'nin finansman ihtiyaçlarını daha iyi karşılayacak şekilde yeniden takvime bağlanmasını gerektirmektedir.
10. **Hükümet enflasyonla mücadele ve ekonomik istikrar sağlanması politikalarına bağlı kalmakla beraber reformların başarı ile devam ettirilebilmesi için toplumun en çok mağdur olabilecek kesimlerinin sosyal korunmaya alınmasının öneminin bilincindedir.** Bu amaçla bütçe ile bağlanan kamu maliyesi çerçevesine sıkı sıkıya bağlı kalınarak, sosyal destek programlarının daha iyi hedeflenmesi ve var olan kaynakların daha fazla bir bölümünün toplumun en ihtiyaç duyan kesimlerine aktarılması yoluyla sosyal harcamaların etkisi artırılacaktır.
11. **Bu mektupta yazılan politika ve tedbirlerin programın amaçlarına ulaşmakta yeterli olacağı düşünülmektedir.** Fon'la, Fon'un istişareye ilişkin politikalarına uygun olarak, Stand-by Düzenlemesi altında desteklenen politikaların uygulanmasında sağlanan gelişmeler ve bu politikalara ilişkin olarak yapılabilecek herhangi bir değişiklikten önce, periyodik olarak istişarelerde bulunulacaktır. Bu mektupta ifade edilen politikalar ve amaçların gerçekleştirilmesine yönelik ilerlemelerle ilgili olarak Fon'un belli aralık veya tarihler itibarıyla talep edeceği raporlar vasıtasıyla Fon'a gerekli bilgi verilecektir.

- 12. Komşu ülke Irak'da yeni başlamış olan askeri çatışma, temel makroekonomik ve yapısal reform amaçlarımıza ulaşmamızı engellemeyecektir.** Bu çatışmaların kısa sürede sonuçlandırılması halinde, 2003 yılı için belirlemiş olduğumuz temel makroekonomik çerçeve ve hedeflerimizin geçerliliğini koruyacağı düşünülmektedir. Aynı zamanda, çatışmanın ekonomik etkilerinin boyutları ve süreci konusunda, mali piyasalara da yansıyan bazı belirsizliklerin bulunduğu göz önünde bulundurulmaktadır. Buna göre, kamu borcunun rahatlıkla çevrilebilmesini teminen ihtiyari harcamalar (savunma hariç) için konsolide bütçe ödeneklerinin aksine bir karar alınıncaya kadar bloke edilmesine yönelik mali tedbirler alınmaktadır. GSMH'nin en az %1'i tutarında yıllık tasarruf sağlaması beklenen bu blokajın bütçe finansman programı gerektirdiği sürece devam etmesi öngörülmektedir. Ayrıca, 5. Gözden Geçirme çalışmalarının öncesindeki gelişmelerin makroekonomik çerçevede veya finansman imkanlarında önemli değişikliklere işaret etmesi halinde, Fon ile yakın istişare halinde bulunulmak suretiyle, hem (i) programın makroekonomik projeksiyonları yeniden belirlenecek, hem (ii) program hedeflerine ulaşmayı teminen gerekli ilave mali ve diğer tedbirler zamanlıca alınacak, hem de (iii) programın revize uygulanma usulü (modalitesi) üzerinde mutabakat sağlanacaktır.
- 13. İkili finansman imkanlarından yararlanılması sözkonusu olduğunda bu imkanlar tamamen program kapsamındaki taahhütlerimize uygun olarak değerlendirilecektir.** ABD, ülkemize hibe değeri 1 milyar ABD Doları olan ve 8.5 milyar ABD Dolarına ulaşabilecek bir kredi imkanına çevrilebilecek ekonomik destek sağlamayı önermiştir. Bu yardımın veya başka diğer olası yardımların hayata geçirilmesi durumunda, bu yardımlar öncelikli olarak, vadelerin uzatılması veya faizlerin düşürülmesi suretiyle borcun azaltılması stratejisinin güçlendirilmesi amacıyla kullanılacaktır. Irak çatışmasından kaynaklanan ilave geçici maliyetlerin gerektirdiği ilave harcamalar hibeler veya bunları telafi edecek tedbirler alınması suretiyle finanse edilerek, faiz dışı fazla hedefimizin korunması sağlanacaktır.

Makroekonomik Çerçeve

- 14. 2002 yılının beklenenden de iyi sonuçlanan gerçekleşmeleri, 2003 yılına ilişkin %5'lik büyüme ve %20'lik enflasyon hedefinin bu mektupta tanımlanan program stratejimizin sıkı bir şekilde uygulanması şartıyla uygun ve erişilebilir olduğunun açık bir kanıtıdır.** 2002 yılındaki kuvvetli toparlanma yılın ilk aylarında sanayi üretiminde görülen güçlü performans ışığında ve Irak'taki savaştan kaynaklanabilecek olumsuz etkilere rağmen %5 olarak tahmin etmeye devam ettiğimiz 2003 yılı büyümesiyle de uyumludur. Enflasyon cephesinde, TÜFE enflasyon oranı 2001 yılındaki %68.5'lik orandan 2002 yılında %29.7'ye düşmüş olup, 2003 yılına ait %20'lik hedefin uygun olduğunu göstermektedir. 2002 yılındaki büyümenin ana kaynağı stoklardaki artış olmuştur. Ancak 2003 yılındaki büyümenin daha çok özel sabit sermaye yatırımları ve özel tüketim kaynaklı olması beklenmektedir. Özel tüketimdeki düşük baz ve istikrarlı şekilde artan özel sektör kapasite kullanım oranları bu beklentileri desteklemektedir. Ancak nihai iç talebin artmasında programın sıkı uygulanması yoluyla tüketici ve yatırımcı güveninin tekrar kazanılması en önemli faktör olacaktır.

15. Bu hedeflerin gerçekleştirilebilmesini teminen sıkı mali disiplin uygulama politikamızı sürdürürken, para politikası enflasyon hedefini gerçekleştirmeye yönelik olarak şekillendirilecek ve kalıcı yapısal reformlar hayata geçirilecektir. Sıkı mali pozisyonumuzun korunması konusundaki kararlılığımız sürmektedir. Bu kararlılığımız, kamu sektörü ücret ve istihdam politikalarına da yansıtılacak; ve tüm ilave harcama programları, kamu sektörü faiz dışı fazlası hedefi olarak 2003 yılı ve sonrası için belirlenmiş bulunan GSMH'nin %6.5'i oranındaki faiz dışı fazla hedefimiz kapsamında değerlendirilecektir. Bu kararlılık, aynı zamanda borç dinamiklerinin sağlıklı bir seyir izlemesini sağlama konusundaki kararlılığımız ile de örtüşmektedir. Enflasyon hedeflemesine geçiş para politikası çerçevesini daha da güçlendirecek olup, kapsamlı yapısal reform programımızın hayata geçirilmesi ile orta vadede ekonomik büyümeyi sağlama ve istihdam yaratma imkanları güçlenecektir.

Kamu Maliyesi ve Kamu Sektörü Reformu

16. 2003 yılı kamu sektörü mali programı, GSMH'nin %6.5'i oranında bir kamu sektörü faiz dışı fazlasının sağlanmasını mümkün kılacak şekilde oluşturulmuştur. 2002 yılındaki politika uygulamalarının belirlendiği gibi gerçekleştirilememesi sonucunda, telafi edilmesi gereken sapma, yıl sonu gerçekleştirmeleri doğrultusunda, GSMH'nin yaklaşık %2.5'ine ulaşmıştır. Yılın ilk çeyreğini kapsayan geçici bütçede ihtiyari harcama seviyesi reel olarak sabit tutulmuştur. Geçici bütçenin yürürlüğe girmesini izleyen dönemde, tüm yıl için belirlenen hedefi gerçekleştirebilmek için GSMH'nin %4.9'u kadarlık ilave bazı tedbirler belirlenmiştir. (Daha detaylı bilgi Ek C'de yer almaktadır). Bu kapsamda yer alan önemli bazı tedbirler şöyledir: tütün ve alkollü içeceklerden alınan maktu vergilerde artış yapılması (halihazırda yürürlüğe girmiş bulunmaktadır), motorlu taşıtlar ve emlak vergilerinde artış yapılması, kamu yatırım programının rasyonelleştirilmesi, sıkı ücret politikası ve harcama artış hızını sağlık ve sosyal güvenlikteki verimlilik artışları vasıtasıyla sınırlandırmaya yönelik adımların atılması. 3 Mart 2003 tarihinde, faiz dışı fazla hedefi ile uyumlu bir konsolide bütçe Meclis'e sevk edilmiştir. Bütçenin kabulünden önce, Doğrudan Gelir Desteği ve sosyal yardıma yönelik Dünya Bankası tarafından da desteklenen hedeflere ulaşmak için gerekli ilave harcama kesintileri belirlenerek, bütçeye dahil edilmiştir. Kamu sektörü faiz dışı fazla hedefi ile uyumlu bütçe 29 Mart'ta Meclis'ten geçirilerek **bu gözden geçirmenin tamamlanması için bir ön koşul yerine getirilmiştir.**

17. 2003 yılı için hazırlanan mali program sosyal harcamaları tamamen muhafaza edecektir. Halihazırda emeklilere 2003 yılı için ilave bir destek ödemesi (GSMH'nin yaklaşık %0.9'u seviyesinde) yürürlüğe girmiştir. Genel olarak, (sağlık, eğitim ve sosyal korunmadan oluşan kalemlerden oluşan) sosyal harcamalar 2002 yılında GSMH'nin %17.5'i seviyesinden 2003 yılında GSMH'nin %17.9'u seviyesine çıkacaktır. Diğer taraftan, sosyal güvenlik sistemi, idarenin etkinliğini geliştirmek ve sistemle sağlanan imkanların hedeflenen kesimlere daha iyi yönlendirilmesi amacıyla aşağıda detaylı olarak ifade edilen şekilde yeniden yapılandırılacaktır.

18. Gerek mali uyum, gerekse de enflasyonla mücadele çabalarımıza destek sağlamak üzere, 2003 yılında ihtiyatlı bir gelirler politikası izlenecektir. Memur maaşları Ocak ayında ılımlı bir ölçüde artırılmıştır. Yıl içinde yapılacak herhangi başka bir artış bütçedeki başlangıç ödenekleri ile uyumlu olacaktır. Kamu sektörü işçilerine ilişkin olarak ise devam eden müzakerelerin, halihazırda 2:1 rasyo veren kamu sektörü işçi ücretleri ile memur maaşları arasındaki farkı azaltacak bir uzlaşma ile sonuçlanmasını beklemekteyiz. Ayrıca kamu işçilerinin ücretleri ve memur maaşları geriye dönük endekslemeye tabi olmayacaktır. Daha genel olarak, Ekonomik ve Sosyal Konsey, ekonomide ücret belirleme sürecinde rolü olan tüm taraflara hükümetin geriye dönük endeksleme alışkanlığının kırılması kararlılığını aktarmada aracı bir rol üstlenecektir. Konseyin bir sonraki toplantısı 2003 yılı Nisan ayında gerçekleştirilecektir.

19. 2003 Bütçesi'nin, 2002 yılında sözkonusu olan harcama artışları ve beklenenin altında bir gelir performansı ile karşı karşıya kalınmadan planlandığı şekilde uygulanabilmesi için gerekli bir takım tedbirler bütçede yer almaktadır:

- Bütçe, kamu kuruluşlarının personel harcamaları, sosyal güvenlik kuruluşlarına transferler ve yeşil kart kapsamındaki sağlık harcamaları gibi bazı kalemlerin ödeneklerin üstünde gerçekleştirilebilmesi yetkisini kaldırmaktadır. Yasal dayanağı olan tüm vergi iadelerine ilişkin ödemeler ise devam edecektir.
- Özel ödeneklerin tamamı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun Haziran ayı sonuna kadar kabul edilmesi kapsamında ortadan kaldırılacaktır. Aynı zamanda, özel hesapların kapatılmasına ve gelir tahsil etme yetkisinin Maliye Bakanlığı'na verilmesine imkan sağlayacak yasal düzenleme hazırlanacak ve Haziran ayı sonuna kadar kabul edilecektir.
- Yeni Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun, dış kredi ile finanse edilen projelerin revizyonlarını sıkı bir şekilde sınırlandırmaktadır. Bu kapsamda, sözkonusu projelerin aynı kullanımları da başta tahsis edilen yatırım ödeneklerine ilk kez dahil edilmektedir.
- Yedek ödenek kullanımı istisnai durumlarla sınırlandırılacaktır. Yatırımları Hızlandırma Ödeneği'nden her bir proje için yapılacak transferler küçük bir miktar ile sınırlandırılacaktır. Kurum bütçeleri veya yatırım projeleri içinde yapılan ödenek aktarmaları, kaynakların transfer edildiği kalem için en başta tahsis edilen ödeneğin %10'u ile sınırlandırılacaktır.
- Ödeneklerin üstündeki taahhütlere ilişkin anketlerin her altı ayda bir yapılması uygulamasına devam edilecektir. (bu anketlerin, 2002 sonu itibariyle yapılan en sonuncusu, çoğunlukla elektrik-su-doğal gaz gibi hizmetlere ilişkin ödemelerin yetersiz ödenek veya fatura anlaşmazlıkları sebebiyle ödenmemesinden kaynaklanan ufak bir miktar ödeme borcu olduğunu göstermektedir). Harcamaların 2004 yılından itibaren daha sistemli bir şekilde izlenebilmesini teminen 2003 yılı sonuna kadar muhasebe sistemine harcama taahhütlerinin kaydedilmesi mümkün hale gelmiş olacaktır.

- Kamu alacaklarının tahsilatına ilişkin yaptırımlar geliştirilecek, tahsilatla sorumlu idareler borçlara ilişkin olarak atılacak adımlarda yetkili olabilmeleri için gerekli araçlarla donatılacaktır. Sn. Başbakan, bu çabaları desteklemek amacıyla, gelecekte gecikmiş vergi borçları ya da diğer kamu alacakları için genel bir yeniden yapılandırma veya af yapılmayacağını kamuoyuna duyurmuştur.
- Son olarak, 2003 yılında mali performansı daha iyi izleyebilmek için konsolide kamu sektörü faiz dışı dengesine ilişkin performans kriteri kapsamına bütçedışı bir fon olan Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu ile iki KİT'in (Türk Telekom ve TPAO) de dahil edilmesini öneriyoruz. (Ek D). Daha önce faiz dışı pozisyonları gösterge niteliğinde hedef olarak izlenen diğer kurumlar hesaplarında bu fon ve KİTlerin önemli bir yeri olmasından hareketle, artık gösterge niteliğindeki hedefin de kaldırılmasını öneriyoruz.

20. Kamu sektörü faiz dışı fazlasının orta vadede GSMH'nın %6.5'i seviyesinde korunması hedefini desteklemek için kamu maliyesinin etkinliğini artırıcı reformlar hayata geçirilecektir. Hükümet'in Acil Eylem Planı ile detaylı olarak duyurduğu üzere iki önemli konu üzerine eğilinecektir:

- **Sosyal güvenlik sisteminin yönetimine ilişkin olarak idari ve kurumsal çerçeve gözden geçirilecektir.** Daha önceden gerçekleştirilen reformların uygulanabilmesi için idari mekanizmalar oluşturmak ve 2003 yılı sosyal güvenlik tedbirlerimizin uygulanması için yasal zemin sağlamak amacıyla SSK, İş-Kur ve Bağ-Kur'a ilişkin kanuni düzenleme 2003 yılı Nisan ayı sonuna kadar yürürlüğe girecektir. (**yeni bir yapısal kriter**). Üç sosyal güvenlik kuruluşunun tek bir çatı altında toplanması amacıyla hazırlanacak yeni çerçeve kanun 2003 yılı sonuna kadar yürürlüğe alınacaktır (kanun ile aynı zamanda her bir fonun orta vadeli sürdürülebilirliğini temin edecek temel reformlar da yürürlüğe girecektir). Sağlık sigortaları ve emekli aylığı dışındaki transferler (örneğin sosyal hizmetler) de ayrı kurumlara devredilecektir.
- **Kamu yönetimi reformu gerçekleştirilecektir.** Daha ayrıntılı bir ifade ile, kamudaki yapılanmanın fonksiyonel olarak gözden geçirilmesi, 2003 yılı Temmuz ayına kadar tamamlanacaktır. Bu gözden geçirmenin temel amaçları, kamu yönetimini, vatandaş ve sektör odaklı bir biçimde yeniden yapılandırmak, kamunun örgütsel yapısını basitleştirerek karar verme sürecini hızlandırmak ve kamu harcamalarını azaltmaktır. Bunu takiben hazırlanacak bir kamu sektörü reform stratejisi Bakanlar Kurulunca 2003 yılının sonuna kadar kabul edilecektir. Söz konusu strateji personel norm kadrolarının oluşturulmasını; işe alma ve terfi etmeye yönelik objektif kriterlerin hayata geçirilmesini; hiyerarşik sistemin daha etkin hale getirilmesini ve tazminat sisteminin basitleştirilmesini içerecektir.

21. Orta vadeli mali planların güçlendirilebilmesi için enerji sektöründeki koşullu yükümlülüklerimizin idaresi geliştirilecektir. Yap-İşlet-Devret, Yap-İşlet ve İşletme Hakkı Devri sözleşmeleri ile mobil santrallere ilişkin sözleşmelerden kaynaklanan koşullu yükümlülüklerin ne seviyede olduğuna ilişkin kapsamlı bir çalışmanın 2003 yılı Nisan ayı sonuna kadar hazırlanmış olacağı tahmin edilmektedir. Bu çalışmanın sonuçlarına

dayanarak elektrik sektöründeki Yap-İşlet-Devret, Yap-İşlet ve İşletme Hakkı Devri sözleşmeleri ve doğalgazın alınmaması halinde de ödeme yapılmasını öngören sözleşmeler, bu yükümlülüklerin orta ve uzun vadedeki finansal etkisinin azaltılması amacıyla ilgili taraflarca gözden geçirilecektir.

22. 2003 yılı için tespit edilen mali programın desteklenmesi için bazı mali yapısal reformlar hızla uygulamaya alınacaktır:

- **Halihazırda devam eden vergi reformunun ikinci aşaması olan doğrudan vergi reformu yakın bir zamanda tamamlanacaktır.** Doğrudan vergi reformuna ilişkin kanun taslağı 25 Mart 2003 tarihinde Meclis'e sunulmuştur. Vergi stratejimizle uyumlu olarak, bu kanun, diğer unsurlarının yanısıra aynı zamanda: (i) beyan aşamasında finansal yatırım gelirlerine ilişkin vergileri uyumlu hale getirmekte; (ii) yatırım indirimlerini azaltmakta ve uygulanan stopajı kaldırmakta; (iii) şirket kazançları ve kar paylarının mevcut uygulamadaki mükerrer vergilendirilmesini ortadan kaldırmakta; ve (iv) gelir vergisi kredi sistemini reforme etmektedir. Yasanın 2 Nisan 2003 tarihinde Meclis Plan ve Bütçe Komisyonu'nda onaylanması ile **bu gözden geçirmenin tamamlanması için bir ön koşul** yerine getirilmiştir ve sözkonusu yasanın 2003 yılı Nisan ayı sonuna kadar Meclis'ten geçirilmesi beklenmektedir (**yeni bir yapısal performans kriteri**). Müteakiben, (Serbest Bölgelerdeki imkanların, daha önceki taahhütlerimiz doğrultusunda, aşamalı olarak azaltılması da dahil olmak üzere) coğrafi, sektörel ve diğer yatırım teşviklerini en aza indirerek doğrudan vergilendirmeyi daha da rasyonel hale getirecek olan yasa tasarısı Mayıs ayı sonuna kadar Meclis'e sunulacaktır. Bu yasanın 2003 yılı Haziran ayı sonuna kadar Meclis tarafından onaylanması beklenmektedir (**yeni bir yapısal kriter**). Aynı zamanda, finansal sektör istikrarı gözetilerek, 2003 yılı Haziran ayı sonuna kadar stopaj aşamasında finansal gelirlerin vergilendirilmelerinin uyumlu hale getirilmesine ilişkin teklifler geliştirilecek ve kararnamele vasıtasıyla hayata geçirilecektir. Gelecek dönemdeki vergi politikalarının şeffaflığının sağlanmasını ve doğrudan vergi reformunun getireceği faydaların kalıcı olmasını teminen 2004 yılı bütçesi ile uygulamaya konulmak üzere kalan vergi istisnaları ve teşviklerine ilişkin (bunların tahmini maliyetlerini de kapsayan) detaylar kamuoyuna açıklanacaktır.
- **Vergi mükelleflerinin vergi yasalarına uymasına ve vergi yükümlülüklerini zamanında ödemelerinin iyileştirilmesine özel önem atfedilmektedir.** Vergi borçlarının yeniden yapılandırılmasını sağlayan "Vergi Barışı" planı, vergi mükelleflerine sağlanacak son kolaylıktır. Bundan sonra vergi affı veya yeniden yapılandırması yapılmayacak olup, bu amaca yönelik gerekli temel vergi idaresi reformları hayata geçirilecektir. OECD ülkelerindeki uygulamalardan yola çıkarak, Gelirler Genel Müdürlüğü'nün operasyonel etkinliği yıl sonuna kadar artırılacak olup, bu yapılandırma içinde Gelirler Genel Müdürlüğü'nün Maliye Bakanı'na karşı hesapverilebilirliği devam ettirilecektir. Ayrıca Gelirler Genel Müdürlüğü'nün fonksiyonel olarak yeniden örgütlendirilmesinin 2003 yılı Haziran ayı sonuna kadar tamamlanması beklenmekte olup sözkonusu yapı yerel birimlere yaygınlaştırılmaya başlanacaktır. Bu süreçte dikey yapılanma içinde hesap verilebilirlik sağlanacak ve vergi mükellefi tipine daha çok yoğunlaşılması amacıyla, vergi mükelleflerine verilen hizmetler iyileştirilecektir. Vergi idaresinin bu yıl içinde güçlendirilmesi için gerekli

bazı adımlar halihazırda atılmış bulunmaktadır. 2003 yılı bütçesi 400 ilave vergi denetmeninin istihdam edilmesine ilişkin kaynakları içermekte olup, yeni denetim koordinasyon birimi, denetim kaynaklarını yüksek risk içeren alanlara yönlendiren denetim koordinasyon planını Ocak ayında tamamlamıştır. Halihazırda sürmekte olan otomasyon projesi, vergi kimlik numarasının denetimler sırasında daha iyi kullanılmasına imkan verecektir. 2004 bütçesi kapsamında denetime yönelik daha çok bilişim teknolojileri ve personel kaynağı ayrılacaktır.

- **KİT'lerdeki atıl kadroların ortadan kaldırılmasına ilişkin olarak meydana gelen saptamayı giderecek adımlar atılmaktadır.** 2003 Ocak sonu itibariyle, Ekim 2002 sonu için belirlenmiş bulunan 30,600'lük hedefin 10,000 altında kalınmıştır. İlk etapta bu ara hedefin gerçekleştirilebilmesi ve daha sonra revize edilmiş hedefimiz olan 45,800 atıl KİT kadrosunun 2003 yılı Aralık ayı sonuna kadar ortadan kaldırılabilmesi için izlenecek güçlendirilmiş bir plan hazırlanmıştır. 26 Mart 2003 tarihinde Hükümet, KİT yöneticilerinin kendi kuruluşlarındaki atıl istihdam sorunlarını çözmelerini sağlamak üzere kamu sektörü işçilerinin emekliliğine yönelik olarak (25 Mart 1996 tarih ve 1996/16 sayılı ve 3 Aralık 2001 tarih ve 2001/51 sayılı Başbakanlık Genelgelerinde ortaya konduğu gibi) varolan kısıtlamaları kaldıran bir düzenlemeyi kabul etmiştir. Bu düzenlemenin atıl kadroları azaltma yönündeki etkisinin 2003 Ocak ayı sonundan itibaren kümülatif olarak 2003 Haziran ayı sonuna kadar 9,900, Eylül ayı sonuna kadar 19,400, Aralık ayı sonuna kadar ise 25,074 olacağına inanılmaktadır. Emekliliğe hak kazanmış olanların sayısı bazı KİT'lerde atıl kadro sayısından daha fazla, bazı KİT'lerde ise daha azdır (bu uyumsuzluk 5,025 işçi için sözkonusudur). Her bir KİT'te hedefe ulaşılabilmesini teminen atıl olup emekliliğe hak kazanmayan işçiler (nitelikleri elverdiği takdirde) atıl kadro sayısından daha fazla sayıda işçinin emekli olduğu, dolayısıyla kadro açığı olan KİT'lere nakledilecektir. Düzenlemelerdeki değişiklik ve atıl kadroların 2003 yılı sonuna kadar ortadan kaldırılmasının tamamlanmasına ilişkin niyet kamuya açıklanacaktır. Yukarıda sözedilen düzenlemenin yayımlanması ve kamuya açıklanması dördüncü gözden geçirmenin **ön koşullarıdır**. Aynı şekilde yukarıda belirtilen sayısal hedefler programın **yapısal performans kriterleri** olacaktır. Atılan bu adımların kamu istihdamında sürekli bir azalmayı sağlamasını teminen, boşalan atıl kadrolar kalıcı bir biçimde iptal edilecektir. Bu kararın uygulanabilmesi için toplam kamu sektörü istihdamının üçer aylık periyodlarla izlenmesi sistemi 2003 yılı Mayıs ayı ortasına kadar tam olarak uygulanacak olup bu sistemin hayata geçirilmesi ile bir yapısal kriter gecikmeyle yerine getirilmiş olacaktır. Bir kamu sektörü yükümlülüğü sona erdirildiği için, 2003 yılında da, istihdam azaltılmasının net maliyeti program amaçları doğrultusunda kamu sektörü faiz dışı fazla dengesinin hesaplanmasında 500 trilyon TL'ye kadar yer almayacaktır.
- Yakın gelecekteki **kamu harcama yönetimi reformları** mali şeffaflık alanında kaydedilen ilerlemeleri daha da güçlendirecektir. 2003 Yılı Bütçesi, 3418 sayılı Kanun kapsamında yer alan harcama ve gelirler ile risk hesabı ödeneğini kapsamakta olup, bütçe sınıflandırılması ve kodlamasına ilişkin reformu konsolide bütçeyi içine alacak biçimde pilot bazda genişletmektedir. Bütçe görüşmelerinin gecikerek Mart ayına kadar sürmesi sebebi ile Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun (2003 yılı Mart ayı sonu için yapısal kriter), yasalaşması öngörülenden daha uzun sürecektir.

Nitekim, kanun taslağının (kamu borçları ve kamu ihalelerine ilişkin kanunlar ile denetime ilişkin mevzuat da dahil olmak üzere) diğer mevzuat ile olan bazı uyumsuzluklarının giderilmesi ve yetki ve sorumlulukların bütçe idaresi ile ilgili üç temel kuruluş arasında dağılımının açıklığa kavuşturulması için ilave zamana ihtiyaç duyulmaktadır. Düzenleyici kurulların özerkliği ile hesap verilebilirlikleri arasındaki dengenin geliştirilmesi gerekmekte olup, bütçe içi ve dışında tahsisli gelir uygulamalarına imkan sağlayan mekanizmalara ilişkin hükümlerin de düzeltilmesi gerekmektedir. Kanunun 2004 bütçe sürecine yetiyecek şekilde yürürlüğe girmesini sağlamak amacıyla, 2003 yılı Haziran ayı sonuna kadar yasalaşması sağlanacaktır (**yeni bir yapısal kriter**).

- **1 Ocak 2003 tarihinde, yürürlüğe giren yeni Kamu İhale Kanunu sıkı bir şekilde uygulanacaktır.** Yeni ihale çerçevesi, hükümetin kamu maliyesi reformları ve yolsuzlukla savaşmaya ilişkin taahhütlerinin önemli bir işaretidir. Sözkonusu kanun, geniş ölçüde uluslararası standartlar ile uyumlu olup, Dünya Bankası ve Avrupa Birliği ile geniş çaplı istişarelerde bulunulmasının ardından hazırlanmıştır. Kanun kapsamında yeni sistemin uygulanması izlenecektir. Kanunda iyileştirmelerin gerekli olduğu düşünülürse, muhtemel değişikliklere ilişkin olarak Dünya Bankası ve IMF uzmanları ile istişare edilecektir.
- **Kamu İktisadi Teşebbüsleri'ne ilişkin yönetim çerçevesi kuvvetlendirilecektir.** Seçimler ve daha acil olan bütçe ile ilgili konular üzerine ağırlık verilmesi gerekliliği nedenleriyle halihazırdaki yönetim kanununa ilişkin değişikliklerin 2002 yılı sonuna kadar (bir yapısal kriter) Meclis'e sunulması mümkün olmamıştır. Her halükârda, özelleştirme için zemin hazırlanmasına yardım için sözkonusu reformun kapsamının genişletilmesine ve mevcut kanunun bütünüyle gözden geçirilmesine karar verilmiştir. Kamu İktisadi Teşebbüslerinin hedeflerinin açıklığa kavuşturulması (mali hedefler dahil), yeni hesapverilebilirlik standartları oluşturulması ve yönetimin özerkliğinin ve şirket iç yönetiminin geliştirilmesi öngörülmektedir. Muhasebe, raporlama ve denetime ilişkin düzenlemeler de gözden geçirilecektir. Meclis'in sözkonusu yasal düzenlemeyi 2003 yılı Haziran ayı sonuna kadar kabul etmesi beklenmektedir (**yeni bir yapısal kriter**).

Borç Yönetimi

23. **Kamu borç yönetiminin geliştirilmesine yönelik ilerleme kaydedilmeye devam edilmektedir:**

- 2002 yılı Eylül ayında, Devlet İç Borçlanma Senetlerine yönelik piyasayı derinleştiren, ve tüm katılımcı bankaların yükümlülüklerini yerine getirmelerini sağlayan **güçlendirilmiş bir piyasa yapıcılığı sistemi hayata geçirilmiştir.**
- Risklerin azaltılması ve 2003 yılı finansman durumunun iyileştirilmesi amacıyla piyasa koşulları elverdiği müddetçe itfa miktarlarının üzerinde borçlanılarak **Merkez Bankası nezdindeki Hazine mevduatının yüksek tutulması politikasına devam**

edilecektir. Ayrıca, yeni Borç Yönetimi Kanunu'nun cevaz verdiği üzere kısa vadeli borçlanma ve ödünç vermeye yönelik bir nakit yönetim mekanizmasının geliştirilmesi yönünde çaba sarf edilmektedir.

- **Risk bazlı bir borç yönetimi stratejisi geliştirilmiştir.** 2002 yılı Eylül ayında borç ve risk yönetimi koordinasyonuna ilişkin tebliğ yayımlanmıştır. Söz konusu tebliğ, 2003 yılının Ocak ayında Hazine Müsteşarlığı bünyesindeki risk yönetimi biriminin risk kontrol fonksiyonlarının tanımlanması ile güçlendirilmiştir. Kasım ayında, borç yönetimi komitesinin faaliyet prensiplerini tanımlayan bir iç genelge yayımlanmıştır.
- **2002 yılı boyunca risk yönetimi biriminin kapasitesini artırma çalışmaları devam etmiş olup risk yönetimi biriminin 2003 yılı sonunda tam olarak işlevsel duruma gelmesi beklenmektedir.** Kamu yükümlülük portföyüne ilişkin bir stratejinin belirlenmesi, koşullu yükümlülükler değer biçilmesi, basit stratejik kriterlerin tanımlanması, ve risk yönetimi sisteminin geliştirilmesine yönelik çalışmalar uluslararası danışmanlarla istişare edilerek yürütülmüştür. 30 Temmuz 2002 tarihli Niyet Mektubu'nda belirtilen 2003 yılına ilişkin basit stratejik kriterler 2003 Ocak ayında uygulamaya konmuştur. Söz konusu stratejik kriterler doğrultusunda borç portföyünün performansı üçer aylık dönemler itibariyle gözden geçirilecektir.
- Ayrıca, 2003 yılı Nisan ayından itibaren başlamak üzere, borç yönetimi işlemlerinin şeffaflığının ve kamu yükümlülük portföyü yönetimine ilişkin kamuoyu bilincinin artırılmasına yönelik **üçer aylık Borç Yönetimi Raporları, Meclis'e sunulacaktır.**

Mali Sektör Reformu

24. **Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)'nun bankacılık sektörünün yeniden yapılandırılması stratejisini oluşturan dört temel ayağın tümünde ilerleme kaydedilmektedir.** Özel bankacılık sektörü daha da güçlendirilmiş olup, Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) bünyesindeki bankaların çözüme kavuşturulmasına ve TMSF Tahsilat Birimi tarafından tutulan varlıkların çözümüne yönelik çabalar devam etmektedir. Ayrıca, kamu bankalarının yeniden yapılandırılması ve özelleştirilmesine ilişkin çalışmalarda ilerleme kaydedilmekte olup bankacılık sektörü düzenleme ve denetleme çerçevesi güçlendirilmektedir.
25. **Sermaye yeterlilik oranlarındaki artış ve alınan risklerin azaltılması ile birlikte özel bankacılık sektörünün sıhhatindeki iyileşme sürmektedir.** 2002 yılı Eylül ayı itibariyle özel bankaların ortalama sermaye yeterlilik oranı %16.4'e yükselmiştir. Döviz açık pozisyonlarının yasal limitlerin oldukça altında seyretmesi ve Hazine tarafından ihraç edilen değişken faizli Devlet İç Boçlanma Senetleri (DİBS)'ne bağlı olarak faiz riskinin düşmesi bankaların risklere karşı kırılabilirliğini daha da azaltmaktadır. Ayrıca, yeniden sermayelendirme programı ve üç aşamalı denetim süreci donuklaşmış alacaklara uygun bir şekilde karşılık ayrılmasını sağlamıştır.
26. **Ayrıca, bankacılık sektöründeki donuklaşmış kredilerin hızla çözüme kavuşturulması için aşağıda belirtilen tedbirler de alınacaktır:**

- Adalet Bakanlığı, **İcra ve İflas Kanunu'na ilişkin kapsamlı bir reform paketi** hazırlamıştır. Bu reformların amacı iyi niyetle oluşturulacak gönüllü çözüm planları için uygun teşvikleri sağlayacak etkin bir iflas sistemi oluşturmaktır. Erken seçimler, bu reformların 2003 yılı Ocak ayı sonuna kadar çıkarılmasına ilişkin yapısal kriterin yerine getirilmesini engellemiştir. Adalet Bakanlığı reform paketine ilişkin olarak alınan görüşleri gözden geçirmiş olup, Hükümetimiz 25 Mart 2003 tarihinde paketi Meclis'e sunmuştur. Sözkonusu reformların 2003 yılı Mayıs ayı sonuna kadar Meclis'ten geçirilerek yapısal kriterin gecikmeyle yerine getirilmesi beklenmektedir.
- **Şirket borçlarının yeniden yapılandırılmasına yönelik olan İstanbul Yaklaşımı** tedrici olarak ilerlemektedir. 2002 yılı Temmuz ayından bu yana 216 başvuru yapılmış, 96 yeniden yapılandırma anlaşması sonuçlandırılmış ve 2003 yılı Ocak ayı sonu itibarıyla 3.6 milyar Amerikan Doları tutarında borç yeniden yapılandırılmıştır. İcra ve İflas Kanunu'nda yapılacak reform, borçların yeniden yapılandırılması sürecinin etkinliğini ve hızını artıracaktır.
- **Bankaların tahsili gecikmiş alacaklarının çözüme kavuşturulmasını** sağlamak amacıyla, BDDK 18 Eylül 2002 tarihinde varlık yönetim şirketlerinin kuruluş ve işleyişine yönelik düzenlemeyi onaylamıştır. Ayrıca, donuklaşmış kredilerin hızla çözüme kavuşturulması ve özel varlık yönetim şirketlerinin kurulmasını kolaylaştırmak amacıyla, Haziran 2003 sonuna kadar yapılacak bir değişiklikle, bankalar, bankadışı finansal kuruluşlar ve varlık yönetim şirketlerince yapılacak olan ikinci-el kredi ve ipotek satışlarına KDV istisnası getirilecektir.
- Son olarak, **bankaların karlılıklarının ve sermaye yeterlilik oranlarının sürdürülmesi amacıyla**, Hazine Müsteşarlığı, Maliye Bakanlığı, Merkez Bankası, Devlet Planlama Teşkilatı ve BDDK yetkililerinden oluşan bir kuruluşlararası çalışma komitesi oluşturulacaktır. Sözkonusu Komite, 2003 Mayıs ayı sonuna kadar bankacılık sektörünün vergilendirme, zorunlu karşılıklar ve çeşitli kuruluşlar tarafından yüklenen diğer vergilerden kaynaklanan maliyetler de dahil olmak üzere aracılık maliyetlerini düşürmeye yönelik bir hareket planı oluşturacaktır (**yeni bir yapısal kriter**). Bu hareket planı para politikası ve kamu maliyesi koşulları elverdiği ölçüde uygulanacaktır.

27. **TMSF, devralınmış bulunan bankalardan henüz çözüme kavuşturulmamış olanları çözüme kavuşturmak amacıyla gösterdiği çabaları, her ne kadar bazı durumlarda ilerleme yasal güçlükler nedeniyle sekteye uğrasa da, sürdürmektedir.** Toprakbank'ı satın almak konusunda hiç bir yatırımcı ilgi göstermediğinden, BDDK bankanın lisansını 30 Eylül 2002 tarihi itibarıyla iptal etmiştir (böylece bir yapısal kriter yerine getirilmiştir). Bankanın tahsili gecikmiş alacakları TMSF'nin Tahsilat Birimi'ne devredilmiş olup, kalan canlı durumdaki varlıkları ve yükümlülükleri, faaliyetlerini bir geçiş bankası olarak sürdürmekte olan Bayındırbank ile birleştirilmiştir. Tarihbank 25 Ekim 2002 tarihinde Denizbank'a satılmıştır. Türk Ticaret Bankası'nın gönüllü tasfiye süreci, bankanın 9 Ağustos 2002 tarihinde yapılan genel kurul toplantısında bu yönde alınan karar sonucunda başlatılmıştır. Ancak, İstanbul Asliye 9. Ticaret Mahkemesi bankanın tasfiyesinin

durdurulmasına ilişkin ihtiyati tedbir kararı almış olup, nihai karar davanın sonucuna göre şekillenecektir.

28. **Pamukbank ve Yapı Kredi Bankası'nın (YKB) mülkiyet sorunlarının çözüme kavuşturulması konusunda çalışmalar devam etmektedir.** Pamukbank'ın satış sürecinin geçen yılın Aralık ayında tamamlanması beklenmekteydi ancak bu süreç Danıştay İdari Dava Daireleri Genel Kurulu'nun yürütmeyi durdurma kararı nedeniyle geçici olarak askıya alınmıştır. Pamukbank'ın önceki sahibiyle 31 Ocak 2003 tarihinde üzerinde mutabakata varılan anlaşma sonucunda, bu iki bankanın geleceğini belirleyecek olan kapsamlı bir çözüm gerçekleştirilmiştir. Şeffaflığa yönelik taahhüdümüz gereği sözkonusu anlaşmanın temel unsurları yayımlanmıştır. Anlaşma sonucunda:

- Pamukbank'ın kontrolü tekrar TMSF'ye geçmiş ve TMSF bankanın satış sürecini, teklif süresini 28 Mart 2003 tarihine kadar uzatmak suretiyle tekrar başlatmıştır. Bu tarihe kadar herhangi bir teklif alınmadığından BDDK teklif verme süresini 13 Haziran 2003 tarihine kadar uzatmıştır.
- Yapı Kredi Bankası'nın devamlılığı, finansal maliyetin ve başarılı bir çözüme yönelik tüm sorumluluğun hisselerin çoğunluğunu ellerinde bulunduran büyük ortaklarca üstlenilmesiyle birlikte, güvence altına alınacaktır. TMSF Pamukbank'ın devralınması aşamasında edinilen hisseler yoluyla mülkiyet haklarını kullanacaktır; TMSF aynı zamanda Yapı Kredi Bankası'nın hisselerinin çoğunluğunu elinde bulunduran (banka sahibi olma kriterlerini haiz olmayan) büyük ortağa ait temettü hariç ortaklık haklarını da kullanmaya devam edecektir. Banka yönetimi, TMSF'nin nihai onayı alınmak şartıyla, uluslararası itibara sahip bir danışmanlık firması tarafından atanacaktır.
- Hisselerin çoğunluğunu elinde bulunduran büyük ortak Yapı Kredi Bankası'ndaki hisselerini iki yıl içerisinde satamazsa, sözkonusu hisseler üçüncü yılda uluslararası itibara sahip bir yatırım bankası tarafından satılacaktır. İleriye yönelik olarak, bankanın sermaye yeterlilik oranının %10'un üzerinde tutulması zorunlu kılınacaktır.

29. **Yukarıda bahsedilen anlaşmanın uygulanması yakından takip edilecektir.** Kamu haklarının güvence altına alınması amacıyla, anlaşmanın tüm kısımlarını uygulamaya yönelik sorumlulukları gösteren bir matris oluşturulmuştur. Süreci takip etmek ve bankanın mali durumu ile sermaye yeterliliğini değerlendirmek amacıyla özel bir komite oluşturulmuştur. Sözkonusu komite TMSF ve BDDK Kurullarına üçer aylık dönemler itibariyle rapor sunacak ve bankanın satılmasına ilişkin çabalar da dahil olmak üzere bulgularının özetini yayımlayacaktır. Tüm tarafların anlaşmayı uygulaması ve bankanın mali durumu ile sermaye yeterliliğinin bağımsız denetçiler tarafından yıllık bazda izlenmesi zorunlu kılınmaktadır. Değerlendirmelerden herhangi birisinin sermaye yetersizliği olduğunu ortaya çıkarması ve hisselerin çoğunluğunu elinde bulunduran büyük ortağın gerekli sermayeyi koyamaması durumunda, %10'luk sermaye yeterlilik oranının sağlanmasına yönelik gerekli sermaye TMSF tarafından sağlanacaktır. Yapı

Kredi Bankası'ndaki tek bir kredi müşterisine açılacak kredi limitinin aşılmasına ilişkin sorun bankanın satışı çerçevesinde çözüme kavuşturulacaktır.

30. **TMSF, Tahsilat Birimi tarafından tutulan varlıkların satışına ilişkin detaylı bir strateji geliştirmiştir (böylece yapısal bir kriter yerine getirilmiştir).** 20 Eylül'de ilan edilen strateji en iyi uluslararası uygulamayla uyumludur. Ancak, nominal değeri en az 250 milyon ABD Doları tutarındaki kredi portföylerinin 2002 yılı sonuna kadar verilecek tekliflerle satışına ilişkin Ekim ayı sonu yapısal kriteri yerine getirilememiştir. Piyasadan alınan ilk izlenim de İcra İflas Kanunu'na ilişkin reform paketi çıkarılmadan sözkonusu ihaleye devam edilmesinin sonucu olumsuz etkileyebileceği yönündedir. Süreci hızlandırmak amacıyla, TMSF (kredi portföyünün seçimi ile tüm veri ve dokümantasyon konularının çözümü dahil) tüm teknik hazırlıkları tamamlayacak ve satış, kapsamlı İcra İflas Kanunu'nun Meclis'ten geçirilmiş olacağı 2003 yılı Haziran ayı sonuna kadar ilan edilecektir (**yeni bir yapısal kriter**).

31. **Dünya Bankası'nın yardımı ile Ziraat Bankası ve Halk Bankası'nın finansal ve operasyonel yeniden yapılandırma çalışmalarında iyi ilerleme kaydedilmiş olup, Vakıflar Bankası ile birlikte sözkonusu bankaların özelleştirmeye hazırlanmasına ilişkin planlarımızda da ilerleme sağlanmaktadır:**

- 2003 yılı Ocak ayı sonu itibariyle Ziraat ve Halk Bankalarının toplam 803 şubesi kapatılmış (800 şubenin kapatılması planlanmıştı) ve sözkonusu bankalardaki personel sayısı planlanan 32.000'in de altına düşürülmüştür. Hükümet kamu bankalarının ticari kararlarına müdahale etmekten kaçınmaya devam edecek ve 4603 sayılı kanunda da belirtildiği üzere sözkonusu bankaların ihtiyatlı bir şekilde ve ticari bankacılık ilkeleri doğrultusunda faaliyet göstermelerine ilişkin kararlılığını sürdürecektir. Böylece, iki kamu bankası tarafından sağlanacak yeni krediler kredi değerliliği ve geçerli faiz oranları gibi ticari kriterler doğrultusunda açılmaya devam edecektir. Ziraat ve Halk Bankası kanunda belirtildiği üzere bütçeye ödenek konmaksızın ve kendilerine önceden ödeme yapılmaksızın herhangi bir sübvansiyonlu kredi uygulamasına gitmeyecektir. BDDK'nın Bankalar Yeminli Murakıpları her bir üç aylık dönem sonunda (i) Ziraat ve Halk Bankası'nın mali tablolarının gerçeği yansıttığını, (ii) bu bankalar tarafından açılan kredilerin ticari kredi değerliliği kapsamında açıldığını, ve (iii) açılan herhangi bir sübvansiyonlu kredinin bütçeye ödenek konularak ve sözkonusu bankalara önceden ödeme yapılarak gerçekleştirildiğini, onaylayacaktır. Ayrıca, Ziraat ve Halk Bankası'nın dış denetçileri, yıllık raporlarında, sözkonusu bankalar tarafından açılan kredilerin sadece ticari prensipler çerçevesinde açıldığını teyit edeceklerdir.
- **Ziraat Bankası'nda özelleştirme öncesinde, bankanın kamu hizmeti ve tarım sektörüne finansman sağlanmasında oynadığı kendine özgü rolü de göz önünde bulundurularak uygun şirket yapısı tanımlama süreci içinde bulunmaktadır.** Her iki faaliyetin de standart ticari bankacılık ilkeleri doğrultusunda gerçekleştirilmesine devam edilecektir. Ancak, sözkonusu banka geçmiş yıllarda birikmiş olan tarımsal kredi stoğu problemlerini çözüme kavuşturma süreci içerisinde. 31 Ocak 2002 tarihinden önce açılmış ve tümüyle kullanılmış

olup, tahsili gecikmiş alacak sınıflandırmasına giren ve tümüyle karşılık ayrılan krediler bankanın belirleyeceği vade ve koşullarda yeniden yapılandırılacaktır. İlki yeniden yapılandırma tarihinde ödenmek koşuluyla sözkonusu krediler yılda iki taksit olmak üzere toplam altı taksitte geri ödenecektir. Bu tedbir bankanın gecikmiş kredi portföyünden alacaklarını tahsil etmesini sağlayacak olup, borçluların ve sözkonusu borçlulara kefil olan tarım üreticilerinin yeniden bankacılık sisteminden faydalanabilmelerini temin edecektir.

- **Halk Bankası'nın** özelleştirilmesine ilişkin olarak, bağımsız danışmanlar tarafından stratejik bir çalışma yürütülecektir. Bu çalışma 2003 yılı Nisan ayı sonuna kadar başlatılmış olacak olup 2003 yılı Eylül ayı sonuna kadar tamamlanacaktır. Sözkonusu çalışma, özelleştirmenin uygulanabilirliğini sağlamaya yönelik tüm opsiyon ve formülasyonları gözönüne alarak sözkonusu bankanın geleceğe yönelik stratejik hedefleri, ekonomideki farklı sektörlerle ilişkin beklentileri ve muhtemel uluslararası ve yerli yatırımcıların beklentilerini inceleyecektir. Halk Bankası'nın özelleştirilmesinin 2004 yılında, Ziraat Bankası'nın özelleştirilmesinin ise onun hemen ardından gerçekleştirilmesi beklenmektedir.
- **Vakıflar Bankası'nda**, başarısız olan ilk satış sürecinin ardından, operasyonel yeniden yapılandırma ve personel yeniden yapılandırması gerçekleştirilmiş, mali olmayan varlıkların bir kısmı elden çıkartılmıştır. Dünya Bankası ile istişare halinde ve satışı 2003 yılı Ekim ayı sonuna kadar tamamlamak amacıyla banka tarafından bir satış stratejisi geliştirilmektedir.

32. **Düzenleme ve denetleme çerçevesinin daha da güçlendirilmesi için gerekli tedbirler alınmaktadır.** Bu kapsamda:

- **Banka-dışı kredi kuruluşlarının** çoğu bankaların mülkiyetinde olmasına rağmen sözkonusu kuruluşların **denetim sorumluluğu** halen Hazine Müsteşarlığı'ndadır. İlgili kanunun Meclis'ten çıkmasını müteakiben bu kuruluşların düzenleme ve denetim sorumluluğu 1 Eylül 2003 tarihinden itibaren geçerli olmak üzere Hazine'den BDDK'ya devredilecektir. BDDK sözkonusu devre hazırlık amacıyla bir yeniden örgütlenme çalışması yapmıştır.
- Hazine Müsteşarlığı, Dünya Bankası'nın banka-dışı mali kuruluşları hakkındaki çalışmasının tavsiyelerini dikkate alarak **sigorta şirketlerinin düzenleme ve gözetiminin** güçlendirilmesine ilişkin olarak bir plan oluşturmuştur. Diğer hususların yanısıra, Hazine Müsteşarlığı, sigortacılık sektörünü, yürürlükteki Avrupa Birliği Sigortacılık Direktifleriyle uyumlu bir biçimde düzenlemek amacıyla, 2003 yılı Nisan ayı sonuna kadar Bakanlar Kurulu'na yeni bir kanun taslağı sunacaktır. Bu Kanun, düzenleme çerçevesini Uluslararası Sigorta Denetçileri Birliği temel prensiplerine daha da yaklaştıracaktır.
- **BDDK risk bazlı gözetimi yürürlüğe koyarak** bankacılık gözetimini güçlendirmektedir. BDDK risk bazlı gözetim konusunda eğitim almış olup risk

bazlı gözetimi uygulamaya koymak için bir hareket planı geliştirmiştir. Basel II'nin uygulanmasına hazırlık teşkil etmesi amacıyla, bankalar sağladıkları ürün/hizmet profili, iş hatları, risk yönetim işlemleri ve iç denetim sistemleri konusunda kapsamlı bir araştırmaya katılmaya davet edilmiştir. Araştırmanın sonuçları BDDK'nın tek tek bankalar ve tüm sektör için daha gerçekçi risk değerlendirmesi yapma kapasitesini artıracaktır.

33. **Türkiye'nin bankacılık sistemini güçlendirme temel görevinin ışığı altında BDDK'nın finansal ve operasyonel bağımsızlığı güçlendirilecektir.** BDDK, uluslararası standartları Türk bankacılık sektörüne getirmek için düzenleyici bağımsızlığa; faaliyetlerini sürdürmek ve bankacılık lisansı vermek ve iptal etmek konularında gözetim bağımsızlığına; personelinin yönetmek ve kariyerlerini geliştirmek için kurumsal bağımsızlığa; ve kaynaklarını yönetirken de mali ve operasyonel bağımsızlığa ihtiyaç duymaktadır. Tüm bunlara uygun olarak Hükümet, BDDK'nın bağımsızlığını korumak için her türlü çabayı gösterecektir. İlk adım olarak, 2003 yılı Haziran ayı sonuna kadar BDDK kararlarına karşı temyize gidilmesine ilişkin süreci sıkı son tarihler ve zamanlama limitleri ile açıkça ortaya koyacak Bankalar Kanunu'nda ve ilgili yasalarda yapılacak değişiklikler dahil BDDK'nın etkinliğini güçlendirecek yasal düzenlemeler hazırlanacaktır (**yeni yapısal kriter**). Söz konusu değişiklikler; (i) Danıştay bünyesinde sadece bağımsız kurumlara karşı açılan idari davalara bakacak uzmanlaşmış bir Daire oluşturulmasını; (ii) BDDK'ya karşı açılan idari davaların bakılma sürecinin, zaman sınırlamalarının kısaltılması ve söz konusu davaların öncelikli davalar olarak ilan edilmesi suretiyle hızlandırılmasını ve (iii) BDDK'nın yürütmeyi durdurma istemiyle yapılan başvurular hakkında bilgilendirilmesini ve yürütmeyi durdurma kararı verilmeden her iki tarafın da dinlenmek üzere çağırılmasını kapsamaktadır. Hükümet bu kanunu 2003 yılı Ekim ayı sonuna kadar Meclis'ten geçirmeye hazırdır (**yeni bir yapısal performans kriteri**). Hükümet ayrıca, BDDK'ya, faaliyetlerini sürdürebilmesi amacıyla, harcama kararları alma özgürlüğü sağlayarak kurumun finansal bağımsızlığını temin edecektir.
34. **BDDK faaliyetlerine ilişkin şeffaflığı ve hesapverilebilirliği artırmak yönünde adımlar atmıştır.** BDDK'nın hesapverir olması halihazırda kanununda bulunmaktadır. BDDK her yıl faaliyetleri konusunda Meclis'e rapor vermekle yükümlüdür ve harcamaları Yüksek Denetleme Kurulu, Başbakanlık Teftiş Kurulu ve Maliye Bakanlığı Teftiş Kurulu temsilcileri tarafından denetlenmektedir. BDDK'dan sorumlu Bakan BDDK'nın faaliyetleri konusunda Bakanlar Kurulu'na ayrıca bilgi vermektedir. BDDK'nın faaliyetleri Cumhurbaşkanlığı'nın kontrolünde bulunun Devlet Denetleme Kurulu tarafından da incelenebilmektedir. BDDK hareketlerini açıkça anlatan basın açıklamaları ve özel bankacılık sisteminin güçlendirilmesine ilişkin düzenli raporlar yayımlamak suretiyle hesapverilebilirliğini ve şeffaflığını artırmıştır. İleriye yönelik olarak, yeni Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu kapsamında bu daha da geliştirilecektir.

Para ve Döviz Kuru Politikaları

35. **Para politikasının hedefi, enflasyonu orta vadede tek haneli rakamlara indirmek amacı doğrultusunda, enflasyon hedeflerine ulaşmaktır.** 2002 yılında bütün parasal performans kriterleri ve gösterge niteliğindeki hedeflere ulaşılmıştır. Programa bağlılık ve 2001 yılında yeni Merkez Bankası Kanunu'nun kabul edilmesi, enflasyon beklentilerinin düşürülmesinde yardımcı olmuştur. Böylelikle, TCMB gecelik faiz oranlarını önemli ölçüde düşürebilmiş, gecelik faiz oranlarını 2002 yılı Ocak ayındaki %80 (bileşik) düzeyinden, %55 oranındaki mevcut düzeyine indirmiştir. Enflasyon 2002 sonunda –son 20 senenin en düşük yıl sonu seviyesinde- %30'un altında gerçekleşmiş ve 2003 yılı Şubat ayı itibariyle daha da düşerek %27 seviyesine gerilemiştir. Bu sene, para politikasının amacı enflasyonu daha da düşürerek %20'ye indirmek olacaktır. Enflasyonla mücadele çabalarının sürdürülmesi, Türkiye'de enflasyon oranlarının orta vadede tek haneli rakamlara indirilerek, Türkiye'nin ticari ortaklarının enflasyon düzeyine daha da yakınlaştırılmasını ve aynı zamanda sürdürülebilir ekonomik büyümenin desteklenmesini sağlayacaktır.
36. **Para tabanı hedeflerinin halen temel para politikası çıpası olarak kullanılmasına rağmen, sözkonusu uygulamanın yakında resmi bir enflasyon hedeflemesi politikası ile değiştirilmesi beklenmektedir:**
- **2003 yılı için, %5 oranındaki reel büyüme tahmini ve %20 oranındaki yıl sonu enflasyon hedefi ile uyumlu üçer aylık bir para tabanı programı geliştirilmiştir** (Ekler G - I). 2002 yılı programında da olduğu gibi, parasal hedefler, para tabanı talebinde önemli kaymalar olduğuna ilişkin ciddi göstergeler olması halinde değişikliğe tabi olacaktır.
  - **Resmi enflasyon hedeflemesi rejimine, 2002 yılı sonunda geçilmesi planlanmış olmasına rağmen, sözkonusu rejimin hayata geçirilmesine ilişkin kesin tarih, iç ve dış piyasalardaki beklentiler gözönünde bulundurularak, yeni bütçenin onaylanması sonrasında belirlenecektir.** Enflasyon hedeflemesi rejiminin başarısı yurt içinde uygun koşulların yaratılmasının (kamu maliyesindeki disiplinin sürdürülmesi, geriye dönük endekslemenin azaltılması ve genel çerçeveyi destekleyen gelirler politikası dahil –ki tümü bu Niyet Mektubunun politika öncelikleridir) yanısıra yurt dışındaki uygun ortamın varlığına dayanmaktadır. Enflasyon hedeflemesi rejimine resmen geçirilmesinin ardından, TCMB sözkonusu çerçevenin işlevsel detaylarını basın duyuruları ve Para Politikası Raporları yoluyla duyuracaktır. Bu küçük gecikmeye bağlı kalmaksızın, TCMB, 2002 yılında enflasyon hedeflemesine yönelik kurumsal ve teknik hazırlıklarını tamamlamıştır. Sözkonusu hazırlıklar, i) güçlendirilmiş ekonomik veri tabanları ve raporlama paketlerini, ii) enflasyon tahmin sistemlerinin geliştirilmesini, ve iii) üç aylık temel bir makroekonomik modelin hazırlanmasını içermektedir. TCMB, işlemlerine ve politikalarına ilişkin istatistiklerin ve raporların da yayımlanması dahil, önceden gösterdiği çabalarını baz alarak, para politikası kararlarının ardında yatan mantığın kamuoyuna açıklanması sürecini Para Politikası Kurulu toplantılarına ilişkin ilave basın duyuruları yayımlanması suretiyle daha da geliştirecektir.

- **TCMB bu geçiş sürecinde halihazırda varolan para politikası çerçevesini koruyacak olmasına rağmen, resmi enflasyon hedeflemesi rejimine geçildiğinde, para programına ilişkin performans kriterleri bu doğrultuda yeniden gözden geçirilecektir.**
37. **Dalgalı döviz kuru rejimine olan bağlılığımız sürmektedir.** Ancak TCMB, daha önceden olduğu gibi, büyük miktarda oynaklığı gidermek amacıyla ve kesinlikle sınırlı bir biçimde döviz piyasasına müdahale edebilecektir. TCMB aynı zamanda, ödemeler dengesi ve para ikamesi konusundaki gelişmelere bağlı olarak, daha uzun vadeli hedef olan uluslararası rezerv pozisyonunu güçlendirmek amacıyla, döviz alım ihalelerini yeniden başlatmaya hazırdır.
38. **Dalgalı döviz kuru rejiminin ve enflasyon hedeflemesine geçişin desteklenmesini teminen döviz ve para piyasalarının güçlendirilmesi yönünde ilerlemeler kaydedilmeye devam edilmektedir:**
- **2002 yılında hayata geçirilen tedbirler** (bankaların ortalama olarak tuttıkları zorunlu karşılıklarının tesis sürelerinin uzatılması ve ortalama tesis süresi uygulamasına tabi tutulan zorunlu karşılıkların nisbetinin yükseltilmesi, vadeli sözleşmeler üzerinden alınan damga pulu vergisi ile bankalararası döviz işlemleri üzerinden alınan vergilerin kaldırılması ve bir aylık depo ihalelerinin düzenlenmesi de dahil olmak üzere) para ve döviz piyasalarının geliştirilmesini desteklemiştir. Bunun sonucunda, günlük ortalama bankalararası döviz işlemleri hacmi düzenli olarak artarak 2002 yılı Temmuz ayındaki 128 milyon ABD Doları seviyesinden 2003 yılı Ocak ayında 338 milyon ABD Doları seviyesine ulaşmıştır.
  - TCMB'nin döviz ve para **piyasalarındaki tarafsız aracı rolünün kademeli olarak ortadan kaldırılması** süreci 2002 yılı Aralık ayında tamamlanmıştır. TCMB'nin aracılık rolü, vadeli işlemler piyasasında 2002 yılı Mart ayında, döviz efektif piyasasında 2002 yılı Temmuz ayında ve döviz piyasasında Eylül ayında sona ermiştir. Ayrıca, TCMB 1 Temmuz 2001 tarihinden başlayarak aşamalı olarak azaltmakta olduğu bankalararası para ve döviz depo piyasasındaki aracılık rolünü 2002 yılı Aralık ayı itibarıyla tamamen sona erdirmiştir.
  - Türkiye Bankalar Birliği, 1 Ağustos 2002 tarihinde, belirli bir büyüklükteki (1 trilyon TL) işlemler için bir bankalararası referans faiz oranını teşkil edecek **Türk Lirası Bankalararası Borçlanma Faiz Oranı (TRLIBOR)**'nı hayata geçirmiştir. Herbirinin varlıkları 1 milyar ABD Doları üzerindeki 13 banka katılım sağlamaktadır.
  - **Kamu bankalarının gecelik para piyasasına yeniden girmesine izin verilmiş,** ancak, sözkonusu bankaların bu piyasaya girişi mevduatlarının %2'si ile sınırlandırılmıştır. Böylece kamu bankaları TRLIBOR referans oranı kotasyonuna katılabilecektir.
  - **2003 yılındaki temel önceliklerden bir tanesi, para ve döviz piyasalarında carpıklıklara yol açan vergilerin etkilerini azaltmak ve sözkonusu piyasaların**

etkinliğini artırmak olacaktır. Bu amaca yönelik olarak, doğrudan vergi reformu kapsamında (yukarı bakınız) vergilerde uyum sağlanması suretiyle aşağıda belirtilen önlemler alınacaktır: (i) kamu maliyesi koşulları imkan verdiğinde, bankalararası mevduat ve repo işlemleri üzerinden alınan BSMV kaldırılacaktır; ve (ii) para politikası araçlarının verimliliğini artırmak amacıyla, TCMB bonoları da devlet borçlanma senetleri ile aynı vergi düzenlemelerine tabi olacaktır.

Özel Sektörün Rolünün Artırılması

39. Hükümet en iyi uluslararası uygulamayla uyumlu faaliyet gösteren bağımsız düzenleyici kurulların iyi işleyen bir piyasa ekonomisi için gerekli olduğu görüşündedir. Bu kurullar Sermaye Piyasası Kurulu, Rekabet Kurumu, Bankacılık Denetleme ve Düzenleme Kurumu, Telekomünikasyon Kurumu, Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu, Tütün Kurulu ve Kamu İhale Kurulu'ndan oluşmaktadır. Bağımsız kurullar ekonominin stratejik sektörlerinde yatırımcılar için herkesin eşit muamele gördüğü ve açık ve şeffaf kuralları bulunan, tüketicinin ise korunduğu bir sistem yaratarak Türkiye'deki ekonomi yönetiminin siyasetten arındırılmasına yardım etmiştir. Bu kurullar ayrıca, kamu harcama yönetiminin iyileşmesine ve daha etkin bir devlet yapısına katkıda bulunmuşlardır. Hükümet kurulların ilgili kuruluş yasaları ile sağlanan mali ve operasyonel bağımsızlıklarını ve belirli düzenleyici yetkilerinin korunmasında kararlıdır. Aynı zamanda, Hükümet düzenleyici kurulların tam anlamıyla hesap verilebilirliğinin sağlanması konusunda kararlıdır. Kurulların hesap verilebilirliği 2003 yılı Haziran ayı sonuna kadar kabul edilecek olan Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile pekiştirilecektir. Söz konusu kanun ayrıca, bu kurulların denetiminin Meclis'in adına Sayıştay tarafından, Sayıştay'ın bu arada kendi kurumsal reformlarını gerçekleştireceği uygun süreli bir geçiş dönemini takiben yapılmasına imkan verecektir. Güçlendirilmiş hesap verilebilirlik çerçevesinin oluşturulmasına paralel olarak Hükümet, Maliye Bakanlığında alınan vizeler dahil, kurulların harcamalarına ilişkin harcamadan önce yapılan gereksiz kontrolleri kaldıracak ve bu kurulların personel maaşları üzerindeki kısıtlamaları hafifletecektir.

40. 2002 yılında özelleştirme hedefleri, kısmen seçimlere bağlı olarak tam olarak yerine getirilememiştir. Toplam satışlar, 540 milyon ABD dolarına ulaşmış olup, nakit özelleştirme gelirleri, bunlara ilişkin olarak 700 milyon ABD doları seviyesinde belirlenen gösterge niteliğindeki hedefe karşılık, 260 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir. Ağustos ayındaki bir önceki gözden geçirmeden bu yana, özelleştirme faaliyetlerinden biri, 2002 yılı Kasım ayında Özelleştirme İdaresinin DITAŞ'daki hisselerinin halihazırdaki diğer başlıca hissedar olan TÜPRAŞ'a 16.5 milyon ABD doları karşılığında devredilmesidir. Ayrıca, 2002 yılının üçüncü çeyreğinde Türkiye Denizcilik İşletmeleri'nin (TDİ) 4 limanı, TAKSAN A.Ş., GERKONSAN A.Ş., İstanbul Gübre Sanayi A.Ş. (İGSAS), Türkiye Ziraî Donanım A.Ş. (TZDK) ve Türkiye Selüloz ve Kağıt Fabrikaları A.Ş. (SEKA)'nın 4 işletmesinin satışına ilişkin ihaleler açılmıştır. Türkiye Denizcilik İşletmeleri'nin (TDİ) 4 limanı ve SEKA'ya ait 2 işletmeye ilişkin olarak 2002 yılı içerisinde başlayan görüşmeler tamamlanmış olup 2003 yılı Nisan ayı sonuna kadar Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun onayına sunulacaktır. Söz konusu ihalelerin geriye

kalanları, 2002 yılı Eylül ayındaki ihaleler süresince yeterli teklif toplanamadığı için 2003 yılı Şubat ayı içerisinde yenilenmiştir.

41. 2003 yılında özelleştirme Hükümet Programı'nda en önemli gündem maddelerinden biridir. Hükümet, 13 Ocak 2003 tarihinde 2003 yılı özelleştirme programını ilan ederek bu konudaki güçlü niyetini ortaya koymuştur. Ek L, sözkonusu program dahilinde satışa sunulacak olan şirketleri detaylı olarak sıralamaktadır. Ayrıca Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, İstanbul Altın Borsası, Milli Piyango İdaresi ve Halk Bankasını portföyüne dahil edebilmek amacıyla ilgili mevzuatı incelemektedir. Yeni program, daha geniş tabanlı bir yatırımcı kitlesinin ilgisini çekmeyi amaçlamakta olup, 2003 yılında 4 milyar ABD doları özelleştirme geliri getirmesi beklenmektedir. Hükümet, büyük ölçekli kamu şirketlerinin özelleştirmesine yoğunlaşacak, ancak, bazı küçük ve orta ölçekli kamu varlıklarının da satışını gerçekleştirecektir. Başlıca özelleştirme çalışmaları aşağıdaki şekildedir:

- Özelleştirme İdaresi uluslararası danışmanlar ile çalışarak TEKEL için aşırı istihdam, borçlar ve fazla stoklara ilişkin stratejileri içeren bir özelleştirme planı oluşturmuştur. Seçimler nedeniyle, sözkonusu plan 2002 yılında kabul edilememiştir. Ancak, sözkonusu plan, Özelleştirme Yüksek Kurulu tarafından 31 Mart 2003 tarihinde onaylanmış ve böylece bu gözden geçirmeye ilişkin bir ön koşul yerine getirilmiştir.
- Mevcut piyasa koşullarının, global satışı destekleyecek nitelikte olmamasından ötürü, Özelleştirme İdaresi Başkanlığı, TÜPRAŞ'ın özelleştirme hazırlıklarını 2003 yılının ikinci çeyreğinde stratejik bir yatırımcıya blok satış yapılmasına imkan verecek şekilde sürdürmektedir. TÜPRAŞ'ı, çoğunluk hisseleri özel sektöre ait bir şirket haline getirecek diğer yöntemler de (örneğin, hisse senedine çevrilebilir tahvil ihracı) piyasa koşullarına bağlı olarak dikkate alınacaktır.
- Türk Telekom'a ilişkin olarak, erken seçimlerden ötürü Türk Telekom Kanunu'ndaki gerekli yasal değişikliklerin Meclis'ten geçirilememesi nedeniyle, Türk Telekom'un özelleştirme planının Bakanlar Kurulu'nca 2002 yılı Kasım ayı sonuna kadar (yapısal bir kriter) kabul edilmesi mümkün olmamıştır. Halihazırda sözkonusu planın Bakanlar Kurulu tarafından **2003 yılı Nisan ayı sonuna** kadar onaylanması beklenmektedir. Bu strateji şirketin en az %51'inin (i) tek bir blok satış veya (ii) halka arz ve blok satışın birlikte uygulanması veya (iii) halka arz yoluyla satılmasını amaçlamaktadır. Plan, hisse senedine dönüştürülebilir tahvil ihracına ilişkin maddeleri de içerebilir.
- TŞFAŞ'ye ilişkin olarak ise, TŞFAŞ'ın özelleştirilmesine ilişkin yol haritasının Özelleştirme Yüksek Kurulu tarafından 2003 yılı Haziran ayı sonuna kadar onaylanması beklenmektedir.

42. Elektrik Sektöründe, belli başlı varlıkların satışa hazırlanması ve özelleştirilmesi yönünde kararlılıkla hareket edilecektir. İlk adım olarak, dağıtım, 33 birimden oluşmak üzere yeniden organize edilecektir. Dağıtım birimlerinde ilave birleştirmeler yoluyla bu sayının daha da azaltılabileceği öngörülmektedir. Benzer bir şekilde, üretim santralleri

2003 yılı Nisan ayı sonuna kadar birden çok varlığı kapsayan birimler halinde gruplandırılacaktır. Bu dağıtım ve üretim birimleri (İşletme Hakkı Devir Sözleşmelerine ilişkin hukuki süreci devam etmekte olanlar hariç) 2003 yılı Mayıs ayı ortasına kadar özelleştirme kapsamına alınacaktır. Hazırlık çalışmalarını (Özelleştirme İdaresi tarafından şirketlerin satışına ilişkin ve EPDK tarafından iyi işleyen bir enerji piyasasının oluşumuna ilişkin hazırlıkları) müteakiben dağıtım birimleri 2003 yılı Eylül ayı sonuna kadar Özelleştirme İdaresi portföyüne devredilecektir. Dağıtım birimlerine ilişkin ihaleler 2003 yılı Aralık ayında başlatılacaktır. Bu süreci tamamlamak üzere, Hükümet, koşullu yükümlülüklerle ilişkin olarak 2003 yılı Nisan ayı sonuna kadar tamamlanacak bir gözden geçirme ve tahmin çalışmasının sonuçları baz alarak, belli başlı işletme hakkı devir sözleşmelerinin çözümü için en iyi yolu süratle belirleyecektir.

43. Yukarıda bahsedilen tüm çabaların özelleştirmeyi büyük ölçüde artırması beklenmektedir. Daha önceden de duyurulduğu üzere 2003 yılı özelleştirme programı kapsamında 4 milyar ABD Doları tutarında satış gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Bununla uyumlu olarak ve geçen seneki proje listesi gözönüne alınarak, 2.1 milyar ABD Doları seviyesindeki sene sonu nakit özelleştirme geliri hedefi kapsamında üçer aylık gösterge niteliğinde hedefler belirlenmiştir (Ek M).

44. Özel sektör iş ortamının iyileştirilmesi konusundaki çabalar devam etmektedir. Her ne kadar siyasi belirsizlik sebebiyle, 2002 yılı Temmuz ayında yapılması planlanan ilk Yatırımcı Konseyi toplantısının ertelenmesi sonucu bir duraklama sözkonusu olduysa da, Yatırım Ortamı İyileştirme Koordinasyon Kurulu ve geçen yıl kurulan dokuz teknik komite 2002 yılı Aralık ayı ortasında yeniden düzenli olarak toplanmaya başlamışlardır. Yatırım Ortamı İyileştirme Koordinasyon Kurulu'nun örgütsel yapısı ve operasyonel prosedürlerine ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı yayımlanmıştır. Bakanlar Kurulu, 2003 yılında yatırım ortamının iyileştirilmesi amacıyla, Hükümetin Acil Eylem Planı'nda vurgulandığı üzere, Koordinasyon Kurulu'nun raporlarında belirtilen tavsiyeler ışığında ilave adımlar atacaktır. Takvime bağlanan etkinlikleri dikkate alarak, Yatırımcı Konseyi toplantısı için en uygun zamanın belirlenmesine çaba gösterilecektir. Bunun yanı sıra, (i) Kaçakçılığın Önlenmesi ve Kaçakçıların Kovuşturulması'na ilişkin yeni bir kanun taslağı, (ii) şirketlerin kaydına ilişkin prosedürleri basitleştirmek ve daha verimli hale getirmek amacıyla yapılacak yasal değişiklikler ve (iii) Yatırım Promosyon Birimi'nin kurulmasına ilişkin yeni yasal düzenleme hazırlanmakta olup, böylece her üç düzenleme de 2003 yılı Nisan ayında Meclis'e sunulabilecek hale getirilecektir. Ayrıca, Doğrudan Yabancı Yatırımlara ilişkin yeni taslak kanun Meclis'e tekrar sunulmuş olup, 2003 yılı Nisan ayı sonuna kadar yasalaşması beklenmektedir (**yeni bir yapısal kriter**). İlaveten, şirket yönetişimini geliştirmek ve bankacılık reformunu desteklemek amacıyla, Türk Muhasebe Standartları Kurulu'nun faaliyetlerine ilişkin taslak düzenleme hazırlanmış olup, gözden geçirilmesi amacıyla Başbakanlık ve ilgili Bakanlıklara sunulmuştur. Ayrıca, daha önceden yürürlüğe konulan 30 uluslararası muhasebe standartının (Uluslararası Muhasebe Standartları-IIAS-ile uyumlu) uygulamasına ilişkin bir genelge hazırlanmış ve gözden geçirilmesi amacıyla ilgili kuruluşlara sunulmuştur. Benzer bir şekilde, Meclis'in 2003 yılı Ekim ayına kadar Türk Denetim Standartları Kurulu'nu oluşturan yasayı onaylaması beklenmektedir.

45. Kamu sektöründe yönetişimin iyileştirilmesine yönelik adımlar aynı zamanda özel sektör iş ortamını da geliştirecektir. Kamu sektöründe şeffaflık ve iyi yönetişimin geliştirilmesine ilişkin ulusal bir strateji 2002 yılı Ocak ayında kabul edilmiştir. Söz konusu stratejinin temel yapısı ve faaliyetleri Hükümetin Acil Eylem Planı'na yansıtılmıştır. Hükümet, iyi yönetişime ilişkin hususlardan kamunun haberdar olmasına yönelik çabalarını devam ettirmekte olup, sivil toplum örgütlerinin aktif katılımına da güvenmektedir. Hükümet, ulusal stratejide belirlenen çerçeveye uyumlu olarak Acil Eylem Planı'nın uygulanmasında kararlıdır. 2003 yılı Mart ayında şeffaflığın artırılması ve iyi yönetişimin geliştirilmesine ilişkin bakanlar düzeyinde bir komite kurulmuştur. Bu komite, söz konusu reform alanında hem Acil Eylem Planı'ndaki hem de ulusal stratejideki konu ile ilgili faaliyetleri yönetecektir. Herbir faaliyetin uygulamasına ilişkin sorumluluğun kimde olduğu Acil Eylem Planı'nda açık bir şekilde belirtilmektedir. Bakanlar düzeyindeki komite, Acil Eylem Planı'nın çerçevesi içinde ulusal stratejiye ilişkin düzenli olarak uygulama raporları hazırlayacaktır. Geniş kapsamlı faaliyet alanlarından bir tanesi, halihazırda taslak olarak hazırlanmış ve kurumlara görüş alınmak üzere gönderilmiş olan Vatandaşların Bilgi Edinme Özgürlüğü'ne ilişkin kanun olup, 2003 yılı Eylül ayı sonuna kadar kabul edilmesi beklenmektedir. Memurlar ve kamu yöneticileri için ahlaki görev ve uygulama esaslarının oluşturulmasına ilişkin yasal düzenlemenin 2003 yılı Temmuz ayı sonuna kadar geçirilmesi beklenmektedir ve böylelikle bir yapısal kriter gecikmeyle yerine getirilmiş olacaktır.

Fon kaynaklarının yerinde kullanılması değerlendirmesine ilişkin ilerlemeler

46. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın kontrol, muhasebe, raporlama ve denetim sistemlerinin şeffaflık ve etkinliği, Uluslararası Para Fonu (IMF) destekli tüm yeni programlar için gerekli olan Fon kaynaklarının yerinde kullanılması değerlendirme çalışmaları bağlamında da, güçlendirilmeye devam edilmiştir. Ayrıca, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, yeni bir görev tanımı metninin benimsenmesi ve yeni oluşturulmuş iç denetim biriminin başkanının atanması da dahil olmak üzere iç denetim fonksiyonunu yeniden organize etme yolunda ileri adımlar atmıştır. 2002 yılı sonuna kadar, Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, personel sayısı, raporlama, denetim kapsamı ve risk değerlendirme metodolojilerini tanımlayan ve iç denetim el kitabı ve eğitim programlarını geliştiren bir uygulama planını oluşturmuştur. Böylece, program kapsamındaki 2002 yılı sonuna ilişkin yapısal performans kriterleri karşılanmıştır.

En iyi dileklerimizle

/imza/
Ali Babacan
Ekonomiden Sorumlu Devlet Bakanı

/imza/
Süreyya Serdengeçti
TCMB Başkanı